

561884-EPP-1-2015-1-DK-EPPKA2-CBHE-JP

Introducerea în R. Moldova a metodelor de învățare bazate pe probleme: Sporirea competitivității și angajabilității studenților (PBLMD)

www.pblmd.aau.dk

Pachetul de lucru 3

Program de Formare Pedagogică

Universitatea de Stat din Moldova

Elaborat: Otilia Dandara, prorector pentru activitatea didactică, membru al grupului de lucru

Evaluat de:

"Acest proiect este finanțat de Comisia Europeană. Suportul financiar din partea Comisiei Europene pentru acest proiect nu constituie o andosare a conținutului care reflectă doar părerile autorilor, și Comisia nu poate purta răspundere pentru orice mod de utilizare a informației incluse în prezentul proiect de document."

First draft:

Revised:

Final draft:

Chișinău 2018

CUPRINS

INTRODUCERE	3
1. METODOLOGIA CERCETĂRII	5
1.1.Cadru metodologic	
1.2.Colectarea datelor	
1.3.Analiza datelor	
2. FORMARE PENTRU CARIERA DIDACTICĂ UNIVERSITARĂ ÎN CONDIȚIILE REPUBLICII MOLDOVA	
2.1 Cauze de ordin conceptual	
2.2 Cauze de ordin structural	
2.3 Tradiții de formare pentru cariera didactică	
2.4 Condiții de formare pedagogică în cadrul sistemului învățământului superior din Republica Moldova	
3. FORMAREA PEDAGOGICĂ ÎN CADRUL UNIVERSITĂȚII DE STAT DIN MOLDOVA	14
3.1. Corelația priorităților instituționale cu politicile naționale	
3.2. Analiza resurselor umane ale USM din perspectiva pregătirii psihopedagogice	
3.3. Implicații decizionale la nivel instituțional	
3.4. Strategii de formare a competențelor profesionale	
3.5. Structuri universitare implicate în formarea competențelor pedagogice	
3.6. Condiții fizice de formare a competențelor profesionale	
CONCLUZII	27
REFERINȚE BIBLIOGRAFICE	28

Introducere

Calitatea educației și a formării profesionale, este una dintre preocupările prioritare ale comunității europene. Educația este apreciată drept modalitate esențială de creștere economică și dezvoltare a mediului social favorabil evoluției personalității. Această prioritate este pusă în valoare prin promovarea noii paradigme educaționale și a prevederilor strategice privind managementul pieței muncii și dezvoltarea sistemelor de învățământ, în principal, a sistemelor învățământului superior.

Din aceste considerente, documentele de politici publice ale UE, conțin politici educaționale, care prevăd acțiuni concrete de îmbunătățire a studiilor profesionale de orice nivel și se referă direct, sau contextual la îmbunătățirea resursei umane din instituțiile de învățământ atât din țările comunitare, cât și din întreaga regiune europeană.

Fiind punctul de start a unei noi strategii de nivel continental, Declarația Lisabona (2000), revăzută și înnoită (2005), prevede liniile directoare integrate pentru creștere economică și ocuparea forței de muncă, care au influențat sistemele de învățământ din întregul continent european.

Prevederile documentului Strategia Europa 2020, stipulau, stimularea unui nou tip de creștere (inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii), prin: creșterea nivelului competențelor și consolidarea educației de-a lungul vieții, încurajarea cercetării și inovării, folosirea mai eficientă a rețelelor inteligente și a economiei digitale, modernizarea industriei. Per ansamblu, această strategie, promova o economie bazată pe cunoaștere și inovare. Importanța unei abordări sistemice și a acțiunilor complexe dintre zona comunitară și celelalte țări din Europa, sunt clar formulate în Declarația de la Copenhaga, care pune accent inclusiv pe crearea unor noi provocări în domeniul dezvoltării resurselor umane. Din aceste considerente se accentuează ca statele candidate la aderare să fie chiar de la bun început integrate în calitate de parteneri în viitoarea cooperare în inițiativele din domeniul educației și formării la nivel european.

În cheia politicilor europene, derulează și proiectul 561884-EPP-1-2015-1-DK-EPPKA2-CBHE-JP, care are drept obiective schimbarea calitativă a modalităților de formare profesională, dar în acest context, implicit, se conturează necesitatea formării – dezvoltării resurselor umane din universități, prioritar, sub aspectul competențelor psihopedagogice.

În cadrul formării profesionale universitare în diverse domenii, sistemul de competențe psihopedagogice se referă prioritar la tehnologiile didactice. Fiind elementul cel mai flexibil al procesului didactic, tehnologia de predare – învățare – evaluare, trebuie să răspundă contextului și nevoilor de formare a beneficiarilor, de aceea adaptarea ei la noile realități și cerințe, a devenit un imperativ al timpului.

Universitățile din Republica Moldova, membre ale consorțului, au posibilitatea să preia și să adapteze la particularitățile învățământului superior național, bunele practici ale țărilor partenere, dar acestea pot fi de un real folos, doar în rezultatul analizei minuțioase a propriilor tradiții, a identificării elementelor necesare de a fi supuse unor schimbări calitative, a creării unui mecanism de feedback, în rezultatul căruia este posibilă constatarea atingerii dezideratelor propuse.

Studiul realizat în diverse universități din Republica Moldova (primul de acest fel), va scoate în evidență modalitatea de formare pedagogică la nivel de sistem și instituții, va crea o imagine de ansamblu privind posibilitățile de modernizare a formării profesionale a profesorilor universitari pe dimensiunea psihopedagogică.

I. METODOLOGIA CERCETĂRII

1.1. Cadrul metodologic

Studiul de față a fost realizat în baza următoarelor *principii*:

- abordarea sistemică a problemei;
- raportarea: cadru normativ - rezultate ale implementării;
- relatarea informației sub aspect tridimensional: analiza obiectivă a cauzelor sau contextului; descrierea situației actuale, argumentarea necesității dezvoltării.

Metodele de studiu au fost adaptate la finalitățile cercetării și au reflectat procesul de documentare și analiză sub raportul: general – particular; abordare la nivel continental, abordare la nivel național, abordare la nivel instituțional. Din această perspectivă am utilizat următoarele metode:

- analiza documentelor de politici educaționale ale UE;
- analiza cadrului normativ și bunelor practici a țărilor partenere;
- analiza cadrului normativ al învățământului superior din Republica Moldova;
- studiul de caz: Formarea psihopedagogică în cadrul Universității de Stat din Moldova.

Metoda studiului de caz a avut drept referință câteva criterii: a) cadrul conceptual al formării profesionale a profesorilor; b) prezentarea strategiilor de formare profesională (și nu a unor acțiuni sporadice, determinate de moment); c) analiza grupurilor- țintă implicate în procesul de formare; d) analiza finalităților de formare profesională; e) analiza modalităților de formare profesională și structurilor implicate.

Studiul a fost orientat spre următorii indicatori de performanță: relevanța datelor pentru universitatea prezentată; claritatea și explicitatea materialului factologic.

1.2 Colectarea datelor

Pentru colectarea datelor am utilizat metoda documentării prin studiul documentelor de politici; metoda analizei planurilor de acțiune a diverselor structuri universitare; metoda analizei programelor de formare; metoda analizei rezultatelor chestionării; metoda conversației cu managerii subdiviziunilor implicate în formarea profesională pedagogică și cadrele didactice universitare.

Am colectat informația relevantă din documentele de politici, elaborate la nivel național. Acestea fiind finalități ale liniilor strategice de dezvoltare a învățământului superior, au servit drept cadru normativ și repere conceptuale pentru activitățile preconizate la nivel de sistem al învățământului superior și la nivel de instituție. Au fost analizate și documentele strategice,

elaborate la nivel de instituție: strategii instituționale, planuri de acțiuni; planuri de activitate a Secției Formare Continuă, Secției Managementul Calității Dezvoltare Curriculară și Evaluare; planuri de activitate a departamentelor de specialitate. Din aceste surse am dedus prioritățile și obiectivele formării competențelor psihopedagogice ale profesorilor din cadrul USM, precum și gradul de implicare a acestor structuri în formarea pedagogică a cadrelor universitare.

Altă sursă de colectare a datelor a fost analiza programelor de formare. Din programe am dedus tematica și frecvența formărilor, precum și grupul – țintă implicat.

La USM sunt aplicate chestionare de evaluare a nevoilor de formare profesională și a rezultatelor formării. Din analiza acestor rezultate, am dedus importanța tematicii propuse pentru dezvoltarea competențelor profesionale.

1.3 Analiza datelor

Analiza datelor s-a efectuat în raport cu câțiva indicatori de performanță: relevanța prezentării din perspectiva obiectivelor proiectului; obiectivitatea în raport cu specificul formării competențelor psihopedagogice la Universitatea de Stat din Moldova; claritatea și explicitatea materialului prezentat, conform algoritmului stabilit.

II. FORMARE PENTRU CARIERA DIDACTICĂ UNIVERSITARĂ ÎN CONDIȚIILE REPUBLICII MOLDOVA

2.1. Cauze de ordin conceptual

1. Schimbarea paradigmei educaționale

Formarea pedagogică a profesorilor din universitățile în ultimele decenii a suferit o schimbare serioasă. Această situație a fost cauzată de schimbarea accentelor dintre educație și societate la nivel global. Începând cu anii la 70, Comisia UNESCO (coordonată de către E. Faure), constată o criză a educației. Schimbările vizibile în politica educației, influențată atât de obiective culturale și sociale, cât și de raționamente de ordin economic. Constatăm și aprofundarea unor crize sociale generate de diferența dintre nivelul de viață, gradul de integrare a unor categorii sociale bine poziționate și categorii sociale, supuse riscului excluderii. Modalitatea de soluționare a acestor tensiuni rezidă în educație. Scopul de bază al dezvoltării este de a ameliora calitatea vieții nu doar a cărorva categorii sociale, ci a tuturor. Contextul creat, plasează educația în poziția de activitate prioritară a societății contemporane. În raport cu ritmul schimbărilor produse la nivel social-economic, efectele educației au devenit din ce în ce mai întârziate. În această situație se accentuează caracterul continuu al educației.

E. Faure evidențiază trei fenomene noi, care după părerea cercetătorului trebuiau luate în considerație atât în plan doctrinar, cât și în plan practic:

- ☞ Pentru prima dată în istoria umanității, dezvoltarea educației considerată la scară planetară tinde să preceadă nivelul dezvoltării economice.
- ☞ Pentru prima dată în istorie, educația își propune în mod conștient să pregătească oamenii pentru tipuri de societate care încă nu există. Aceasta este, pentru sistemele educative, o sarcină cu atât mai nouă, cu cât de-a lungul timpurilor educația a avut în general funcția de reproducere a societății și raporturilor sociale existente; dar această mutație se explică cu ușurință dacă se compară stabilitatea relativă a societăților trecute cu evoluția accelerată a societăților contemporane.
- ☞ Contradicția ce apare între produsele educației și nevoile societății. În timp ce pînă acum societățile cu o evoluție lentă absorbau cu ușurință și bună voință produsele educației, ori cel puțin găseau soluția de acomodare, o asemenea situație nu mai este valabilă astăzi. Pentru prima dată în istorie, diferite societăți încep să respingă un număr mare de produse oferite de educația instituționalizată. După cum menționează E. Faure, învățămîntul avea sarcina să consacre un efort mai mic distribuției și stocării cunoștințelor acumulate (deși în acest domeniu nu ar trebuie să se exagereze) și să acorde o mai mare atenție însușirii metodelor de studii (E. Faure, 1974).

Redefinirea educației a fost în centrul dezbaterilor. Pentru a deveni o prioritate, educația s-a impus unor calificări sau prejudecăți. USM (dar și întregul sistem al învățămîntului superior), fiind în această perioadă de timp în cadrul unui stat totalitar, metamorfozele în domeniul educațional, ating în mică măsură mersul obișnuit al vieții universitare. Odată însă cu declararea independenței, când universitățile sunt plasate față-n față cu problemele societății, pentru care statul nu avea formate mecanismele de influență și strategiile de soluționare, universitățile resimt nevoia de reconceptualizare a activităților sale, cu accent pe redimensionarea procesului didactic.

Redimensionarea procesului educațional, este cauzată de apariția unor noi fenomene. Devine tot mai mare legătura sau interdependență dintre calitatea educației și integrarea socioprofesională. De aici și consolidarea interdependenței dintre cerințele pieței muncii și formarea profesională. Apare fenomenul masificării în învățămînt, chiar și în învățămîntul superior, care pînă nu demult avea un caracter elitist. Coombs Ph. Constată cîteva situații care explică intensificarea cererii de educație: a) copiii și părinții aspiră fără încetare la avantajele instruirii; b) guvernele văd în dezvoltarea învățămîntului condiția prealabilă a progresului național, de aceea încearcă de a spori „participarea la educație”, ceea ce înseamnă cuprinderea a tot mai multe grupuri de vîrstă pe o durată a învățămîntului din ce în ce mai mare (Coombs 1989).

Educația este pusă în situația să încerce să se adapteze cerințelor și trebuințelor educaționale.

- Înscrierea tot mai activă la școlile secundare și superioare (explozia învățământului). Tinerii rămân în școală tot mai mult timp. La fel și muncitorii pot reveni la școală pentru un învățământ profesional specific.

- S-a extins diversitatea formelor de învățământ.
- Societățile hiperindustrializate aveau tendința de a pune accent din ce în ce mai mult pe meritocrație: talentul educat este substitutul pe care societatea contemporană l-a găsit în suportul familiei și bogăției moștenite.

- S-a mărit numărul celor cu studii superioare și a apărut concurența.
- S-a dezvoltat considerabil „industria cunoștințelor”.
- Școala nu mai deține monopolul în transmiterea cunoștințelor, intervine media.
- Se conturează o tendință de lărgire/extindere a învățământului instituționalizat pe întreaga viață. Aceste constatări explică consolidarea educației pe parcursul întregii vieți. Atât masificarea învățământului superior, cât și consolidarea învățământului pe parcursul întregii vieți, generează schimbări în modalitatea de organizare a procesului educațional: profesorul universitar este pus în față faptului de a cunoaște și depăși problemele generate de eterogenitatea contingentului de studenți după criteriul motivației, vârstei, capacităților, finalităților studiilor etc. În aceste condiții, ale schimbărilor radicale în învățământul superior, învățarea prin preluarea modelelor își pierde eficiența. Apare necesitatea însușirii și cunoașterii noilor abordări conceptuale, a unor repere teoretice privind comunicarea și relaționarea într-o aulă a diversității. În condițiile respective problema conținuturilor de specialitate este una mai puțin complicată în raport cu problemele de ordin conceptual și tehnologic (avem în vedere tehnologiile didactice). Profesorul universitar, tot mai insistent trebuie să răspundă nu la întrebarea *Ce conținut transmit discipolilor?*, ci mai curând *Cum/ în ce mod formez comportamentul de care are nevoie discipolul?*

Raportul comisiei UNESCO din 2000, prezentat de către J. Delors, începea cu constatarea, că educația trebuie să joace un rol fundamental în dezvoltarea individului și societății. Educația este unul dintre mijloacele disponibile pentru a cultiva o formă de dezvoltare umană care poate depăși anumite tensiuni:

⌘ Tensiunea dintre considerentele pe termen scurt și cele pe termen lung: acestea au existat întotdeauna, dar astăzi se sprijină pe predominantă efemerului, a clipei, într-o lume în care abundența informațiilor și a emoțiilor trecătoare ține în permanență în centrul atenției problematica imediată. În această situație intervin politicile educaționale.

- ⌘ Tensiunea dintre nevoia competiției, pe de o parte, și grija pentru egalitatea șanselor, pe de altă parte. Cei cu poziții de decizie trebuie să ofere fiecăruia mijloacele pentru a profita la maxim de ocazia care li se oferă. Aceasta ne-a dus la regândirea și actualizarea conceptului de educație permanentă, pentru a pune în acord trei factori: spiritul conceptual, care constituie stimulentele, cooperarea care conferă forță, și solidaritatea care unește.
- ⌘ Tensiunea dintre expansiunea extraordinară a cunoașterii și capacitatea ființei umane de a o asimila (Delors J., 2000).

Schimbările produse în relația dintre educație și societate, impun schimbarea paradigmei educaționale la toate nivelurile, dar insistent se mizează pe segmentul învățământului superior. În acest context modelul educațional potrivit aspirațiilor sociale devine constructivismul. Astfel, constructivismul cognitiv planează în jurul ideii construcției propriului model mental modificat prin procese complementare în vederea creării unei cunoașteri proprii, rolul educatorului devenind cel de a asigura un „context ambiental pentru activitatea exploratorie a elevului. Constructivismul social, la rândul său, având ca suport ideologic tezele lui L.S. Vigotski, demonstrează natura psihologică și socială a conștiinței, geneza socială a psihicului uman, iar componenta de interacțiune cu mediul devine un element focalizant pentru construirea modelelor proprii de cunoaștere. În această situație, dezvoltarea mintală este indisolubil legată de cea motivațională, sau afectivă, fapt pentru care, susține principiul unității aspectului cognitiv și cel afectiv al formării profesionale.

2. Schimbarea concepției învățământului superior

Preocupările pentru stabilirea unui nou raport dintre educație și societate, se cristalizează în ideea valorificării educației în scopul dezvoltării eficiente economice și sociale a societății. În acest sens drept sursă de bază în realizarea acestei misiuni este identificat învățământul superior. Se lansează procesul de constituire a concepției Procesul Bologna, prin Convenția de la Lisabona (1997), având la bază un obiectiv/ motiv economic: utilizarea rațională a capitalului uman și a forței de muncă. Această convenție se impune în proces cu titulatura: *Cu privire la recunoașterea atestărilor obținute în învățământul superior în statele din regiunea Europei*. Argumentul în favoarea acestei decizii, devine ideea – cheie a întrunirii: „Fiind conștienți de faptul că dreptul la educație este un drept al omului și că învățământul superior care, instrumental, este în scopul și progresul cunoștințelor, reprezintă un bun de o importanță culturală și științifică de excepție atât pentru indivizi, cât și pentru societate. Având în vedere că învățământul superior trebuie să joace un rol vital în promovarea păcii, înțelegerii reciproce și toleranței, precum și în consolidarea încrederii reciproce între popoare și naționalități.”

În această Convenție sunt abordate problemele esențiale ale ideii constituirii spațiului unic european al cunoașterii prin punerea în valoare a autonomiei universitare, a mobilității (pentru accesul la varietatea culturală), recunoașterea duratei studiilor, cu accent pe recunoașterea calificărilor.

Momentul de trecere de la perioada de pregătire la etapa confirmării propriu-zise a concepției Bologna, poate fi considerată întrunirea celor patru miniștri ai educației din cele mai reprezentative țări europene, care s-a produs la Sorbona, cu ocazia aniversării universității Sorbona.

Nucleul Concepției Bologna, este stipulat în *Magna Charta Universitarum*, semnată de cei pentru miniștri ai educației, care configurează următoarele idei: viitorul umanității depinde educație, iar universitățile au menire să realizeze acest proces; universitățile trebuie să asigure generațiilor tinere un viitor cultural, social, economic prin studiile universitare și pregătirea pentru formarea continuă; universitățile, prin educație, trebuie să asigure un echilibru dintre mediul natural și cel social.

Acțiunile de ordin conceptual și procedural care urmau să fie realizate în mediul universitar, necesitau o modernizare considerabilă a pregătirii resurselor umane. Noua abordare a formării profesionale în universitate, schimbă accentele în raport cu diverse elemente componente ale procesului de învățământ: dacă tradițional, elementul cheie era conținutul, acum elementul cheie devine finalitatea, urmată de creșterea considerabilă a rolului tehnologiei didactice. Cea din urmă funcționează după principiul deschiderii, diversității și adaptării maxim posibile la posibilitățile și nevoile de formare a celui ce învață. În aceste condiții doar formarea prin model și exercițiu a cadrelor didactice nu este suficientă. Ritmul schimbărilor depășește posibilitățile formative informale și formele tradiționale ale constituirii competențelor profesorului universitar. Apar o serie de întrebări pentru care seniorii nu au ei însuși răspuns: cum să re-conceptualizeze designul procesului didactic într-un mediu eterogen al studenților (diferență de motivație, de pregătire teoretică, abilități diferite de a învăța, etc.); în ce mod să conceptualizeze traseul academic așa încât să îmbine cu eficiență activitățile teoretice, cele practice și lucrul individual. Aceste aspecte ale activității profesionale, au impus necesitatea formării psihopedagogice a cadrelor didactice universitare și stabilirea gradului de obligativitate a acestei pregătiri.

2.2. Cauze de ordin structural

1. Apariția, odată cu constituirea și consolidarea sistemului învățământului superior al Republicii Moldova, a necesității exercitării de către profesorii universitari a funcției de conceptualizare a programelor de studii.

2. Extinderea autonomiei și implicit a responsabilității universităților privind elaborarea și implementarea cadrului metodic al procesului educațional realizat în universități.

2.3. Tradiții de formare pentru cariera didactică

Concepția pregătirii psihopedagogice, reflectă politicile statului privind dezvoltarea competențelor profesionale pe acest segment al pieței muncii. Deoarece o parte dintre persoanele angajate actualmente în sistem, au fost formate și au activat în două sisteme educaționale: cel al URSS și cel al Republicii Moldova, pregătirea lor pentru cariera didactică universitară poate fi raportată la strategiile promovate în aceste perioade distincte.

Sistemul educațional al URSS, inclusiv cel superior era unul centralizat, subordonat unui stil directiv de comandă. Fiind un stat autoritar, URSS limita autonomia universitară, acest lucru fiind vizibil și pe dimensiunea didactică. Cadrul conceptual al procesului didactic era elaborat de către instituții specializate, astfel încât cadrelor didactice nu le rămânea decât să aplice în practică prevederile conceptuale și metodice. Însăși procesul educațional se realiza conform unei paradigme academice bazate conținut, ceea ce implica un stil de predare magistrocentrist, în care profesorul era actorul principal și sursa principală a conținutului disciplinei, neschimbat uneori de-a lungul anilor. În aceste condiții, învățământul superior era un mediu de activitate profesională conservativ, fapt care nu solicita profesorului universitar cunoașterea unor repere conceptuale sau a unor noi metodologii inovative de predare. Aceste particularități de funcționare ale învățământului superior, influențau atitudinea față de pregătirea psihopedagogică și conținutul formării profesionale continue în general. Formarea continuă era axată preponderent pe însușirea unor conținuturi, sau procese tehnologice de specialitate. Modalitatea de pregătire pentru cariera didactică se realiza preponderent prin metoda exemplului: drept model de organizare a activităților didactice erau profesori-mentori ai asistentului universitar.

Competențele pedagogice ale profesorilor din sistemul de învățământ superior din Moldova se formau în dependență de profilul formării și activității profesionale. În universitățile și facultățile cu profil pedagogic, competențele pedagogice se formau preponderent explicit, prin studiul disciplinelor psihopedagogice, iar în instituțiile și facultățile fără profil pedagogic, competențele profesionale se formau preponderent implicit, dar erau organizate și seminare metodice, cu scopul implementării anumitor strategii de predare. Printr-o astfel de formare au trecut cadrele didactice din eșalonul seniorilor, care astăzi dețin titluri științifice și didactice și conform legislației, pot fi încadrați în formări în dependență de nevoi.

2.4. Condiții de formare pedagogică în cadrul sistemului învățământului superior din Republica Moldova

a) *Constatări factologice*

După declararea independenței se constituie sistemul educațional al RM. Cu toate că rămâne a fi un sistem centralizat, principiul de management care se referă și la învățământul superior, totuși tendințele de dezvoltare din societate, oferă câmp de manifestare autonomiei universitare, în primul rând aspectului academic, cel ce se referă la conceptualizarea și realizarea programelor de studii. Dezvoltarea sistemului învățământului superior din RM a coincis cu schimbările radicale ale fenomenului educațional. Se stabilește o nouă configurație dintre educație și societate, în mare parte această configurație este influențată de rolul mereu crescând al integrării socioprofesionale, astfel încât se schimbă raportul dintre universități și piața muncii, dintre universități și beneficiarii serviciilor educaționale: studenți, angajatori, părinți, societate. Aceste schimbări resimțite la nivel global, au generat efecte asupra educației profesionale ca proces și rezultat. Se identifică noi paradigme și modele care sunt apreciate drept condiții/premise ale educației de calitate. Schimbarea pătrunde și în mediul universitar. Conservatismul, perceput pe timpuri un punct forte al universității, un context de conservare a valorilor științifice și academice, oferă locul deschiderii și implementării noului. Se renunță la paradigma academică și se pune accent pe tehnologiile de predare, ca ulterior procesul de învățământ să fie axat pe cel ce învață (studentul) și pe formarea competențelor acestuia.

La nivel național, crește rolul și implicarea universităților în conceptualizarea programelor de studii, elaborarea curriculumului (conform noii concepții), a materialelor și suportului didactic, precum și a instrumentelor de evaluare. Profesorul universitar este pus în fața unor sarcini de ordin metodic pe care nu le-a rezolvat până atunci (deci îi lipsea modelul). În aceste condiții crește rolul pregătirii psihopedagogice și a competențelor de conceptualizare, proiectare, realizare (într-o altă manieră) și evaluare (într-o altă manieră) a procesului didactic. Această situație, a impus o reevaluare a instruirii psihopedagogice atât la nivelul strategiilor de stat/ cele naționale cât și a acelor instituționale. Și la un nivel și la altul, atât sistemul, cât și instituția luată în parte, a văzut în dezvoltarea profesională psihopedagogică a cadrelor didactice o resursă de dezvoltare: de sistem și respectiv instituțională.

b) *Reglementări normative la nivel național*

Formarea și dezvoltarea profesională a cadrelor didactice din învățământ superior, a fost dintotdeauna subordonată unui cadru normativ și constituia o condiție obligatorie a evoluției în carieră. În acest sens stipulăm, art. 41 și art. 51 a *Legii învățământului nr. 547 din 21.07.1995 și Regulamentul cu privire la organizarea formării profesionale continue, în scopul dezvoltării serviciilor de calitate*, aprobat prin Hotărârea de Guvern a Republicii Moldova nr. 1224. De menționat însă faptul că în virtutea caracterului relativ constant al procesului didactic realizat în

universității, formarea continuă se axa preponderent pe conținuturile și procesele tehnologice specifice domeniului și pe dezvoltarea empirică a competențelor de predare. Competențele de proiectare, organizare, realizare și evaluare a procesului didactic, tradițional nu presupuneau formări bazate pe însușirea unor noi abordări pedagogice. Se pune accent în mare parte pe capacitatea profesorului universitar de a se autoinstrui. Nivelul înalt al calificării profesionale, presupunând și capacitatea de depășire a problemelor metodologice.

În rezultatul proceselor expuse mai sus, s-au schimbat simțitor și particularitățile de dezvoltare profesională a profesorilor universitari. Schimbarea paradigmei educaționale și a concepției învățământului superior, a impus necesitatea reevaluării sistemului de competențe a cadrelor didactice universitare, schimbând accentul asupra dimensiunii tehnologice (de organizare a procesului de predare- învățare- evaluare) și relaționale (individualizarea traseului academic al studentului și implicarea activă a acestuia). Astfel se accentuează necesitatea și importanța formării psihopedagogice.

Obligativitatea formării psihopedagogice este stipulată în *Ordinul nr. 199* din 9 aprilie 2011 și se referea la dezvoltarea acestor competențe pentru cadrele didactice din toate nivelurile învățământului profesional, inclusiv cel superior. Prin acest ordin se reglementează și finalitățile și conținutul modulului psihopedagogic. Toate cadrele didactice urmau să realizeze un proces de formare de 30 de credite: 20 de pregătire teoretică și 10 de pregătire practică.

Tabel 1. Structura și conținutul modulului psihopedagogic

Nr.o	Componența modulului	Total ore	Forma de evaluare	Nr. de credite
Componenta teoretică				
1.	Modulul Pedagogie	210	Portofoliu de evaluare	7
2.	Modulul Psihologie	180	Portofoliu de evaluare	6
3.	Didactica disciplinei	210	Portofoliu de evaluare	7
Componenta practică				
4.	Practica pedagogică (confirmare de la instituția de învățământ la care activează)	Prezentarea materialelor didactice elaborate (curricula, suport metodic)		10

Ordinul nr. 199 a reglementat formarea competențelor psihopedagogice și în raport cu experiența profesională și statutul cadrelor științifico-didactice. În punctul 3 al acestui ordin se stipulează: Persoanele care profesază în instituții de învățământ de formare profesională și dețin titlul științifico-didactic de profesor universitar sau conferențiar universitar, vor realiza modulul psihopedagogic la solicitare. Această prevedere are aplicabilitate în instituțiile de învățământ

profesional de toate nivelurile, dar desigur că se referă prioritar la instituțiile de învățământ superior.

Ordinul respectiv este primul act normativ care legiferează și recunoaște importanța formării psihopedagogice la nivel normativ și constituie o dovadă a unei politici consecvente a statului în asigurarea calității formării profesionale în noile condiții.

Consolidarea aspectului psihopedagogic în formarea cadrelor didactice din învățământul superior se produce prin stipulările Codului Educației, nr. 152 din 17.07.2014, publicat la 24.10.2014 (MO nr.319-324), data intrării în vigoare, 23.11.2014.

a) Prin art. 132 al Codului Educației, se stabilesc cerințele minime de calificare pentru ocuparea funcțiilor didactice și științifico-didactice în învățământul superior – deținerea unei calificări de cel puțin nivelul 7 ISCED – studii superioare de master. (4) Pentru ocuparea funcțiilor didactice, absolvenții programelor de studii superioare nepedagogice vor urma obligatoriu modulul psihopedagogic corespunzător unui număr de 60 de credite de studii transferabile.

Prevederile stipulate de către Codul Educației, determină obligativitatea și normativitatea pregătirii psihopedagogice pentru toate cadrele didactice din învățământul superior, fără a face anumite diferențe între diverse categorii de angajați. Acest caracter imperativ al legii accentuează necesitatea formării competențelor de conceptualizare și organizare a procesului didactic, într-o perioadă a reformei continue în educație și implicit în învățământul superior.

Nu există un document normativ privind conținutul formării psihopedagogice. În acest sens comunităților academice din Republica Moldova, li se oferă libertatea acțiunii, în sensul determinării problemelor și modulelor în conformitate cu nevoile de formare a angajaților și obiectivele de dezvoltare strategică a instituției.

III. FORMAREA PEDAGOGICĂ ÎN CADRUL UNIVERSITĂȚII DE STAT DIN MOLDOVA

3.1. Corelarea priorităților instituționale cu politicile naționale

Preocuparea USM pentru formarea competențelor profesionale a angajaților săi a fost influențată de schimbările survenite în învățământul superior. USM a acționat în contextul următorului algoritm: prevederi normativ – reglatorii, emise la nivel de Guvern, decizii/ strategii de implementare la nivel de instituție, formarea profesională sub aspectul psihopedagogic. Fig. 1.

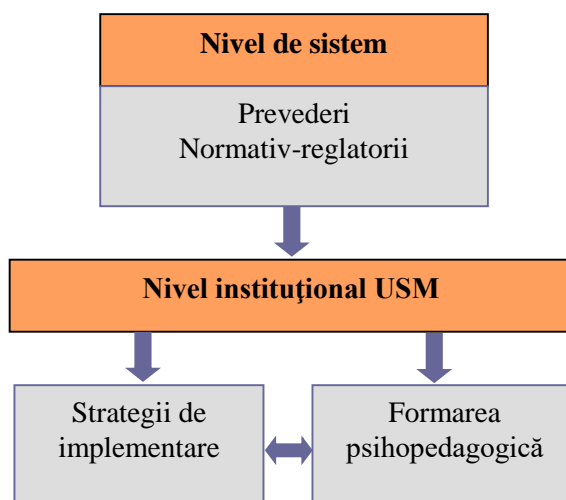

Fig.1. Mod de acțiune a USM în procesul implementării reformelor

Prezentăm câteva etape ale consolidării pregătirii psihopedagogice în USM.

- a) Elaborarea și implementarea standardelor în învățământul superior din RM 2003-2005;
- b) Elaborarea și implementare curriculumului universitar în baza obiectivelor: 2005-2007;
- c) Axarea procesului de formare profesională pe formarea competențelor 2010-prezent.

Începând cu anul 2003 a apărut necesitate stringentă de formare a competențelor psihopedagogice, nu doar prin modalitatea tradițională, preluarea implicită a experienței seniorilor, ci și prin formalizarea acestui proces și oferirea modulelor de formare profesională diverselor grupuri – țintă.

În perioada 2003-2005, a predominat problematica standardelor în învățământul superior. În acest scop a fost pusă problema orientării procesului de formare profesională spre obiective, formulate din perspectiva diversității aspectelor de activitate profesională. A fost elaborată concepția standardelor de formare profesională prin învățământul superior, de către un grup de specialiști din cadrul USM, care ulterior a fost implementată la nivel național. Bazele teoretice și exemple de aplicare la specialitate au fost reflectate în lucrarea: Guțu Vl., Muraru E., Dandara O., Proiectarea standardelor de formare profesională inițială în învățământul universitar. Ghid metodologic, CEP USM, Chișinău, 2003.

Această problematică a generat un schimb de context al activității profesionale în percepția tradițională a profesorilor universitari și a impus o viziune nouă asupra corelării diverselor aspecte ale procesului didactic. În contextul creat formarea psihopedagogică, sub aspectul acumulării noilor cunoștințe și formării unor noi abilități, a devenit imperativ necesară.

În anul 2005, Republica Moldova a aderat la Procesul Bologna, fapt care a determinat schimbări radicale în conceptualizarea și organizarea procesului de formare profesională. Evenimentul a coincis cu trecerea de la proiectarea disciplinei de studiu prin prisma standardelor, la abordarea curriculară, axată pe formulare de obiective. Drept reper teoretic a fost luată taxonomia lui B. Bloom, adaptată particularităților învățământului superior. Cele 6 niveluri de complexitate a comportamentului obținut prin învățare, prezentat de către B. Bloom, a fost integrat în 3 niveluri de complexitate a rezultatelor învățării: cunoaștere și înțelegere, aplicare, integrare. Conceptualizarea disciplinelor de studii prin prismă curriculară, a schimbat esențial procesului de predare- învățare- evaluare. A apărut necesitatea deținerii competențelor de formulare a obiectivelor de studii, a sarcinilor de evaluare, a testelor. Contextul creat necesitatea instruirii pedagogice masive a diverselor categorii de angajați, privind următoarele probleme:

- ☒ Elaborarea curriculumul la disciplină;
- ☒ Formularea obiectivelor de divers nivel de complexitate;
- ☒ Elaborarea testelor de evaluare în conformitate cu teoria curriculară.

În calitate de suport metodic a fost elaborată lucrarea: Evaluarea rezultatelor academice, CEP USM, Chișinău, 2004, care a fost și este utilizată și în sesiunile de formare și sursă de autoinstruire.

Începând cu anul 2006, Ministerul Educației, inițiază procesul de elaborare a calificărilor profesionale. USM este desemnată instituție responsabilă pentru elaborarea Cadrului Național al Calificărilor pentru 32 domenii de formare profesională, fapt care a generat necesitatea formării pedagogice a cadrelor didactice, în mare parte angajați cu experiență în domeniu, deținători ai gradelor științifice și științifico- didactice. În acest context formarea psihopedagogică a fost orientată spre problematica finalităților de studii și formulare de competențe. Buletinul metodic Dandara O., Spinei A., Elaborarea Cadrului Național al Calificărilor, Chișinău, CEP USM, 2006, a fost utilizat în procesul elaborării și definitivării Cadrului Național al Calificărilor pe parcursul anilor: 2006-2009, 2011-2013.

În perioada 2010 - până în prezent, dezvoltarea competențelor profesionale a fost orientată spre formulare de competențe. În baza accentelor stipulate de către politicile europene și liniile directorii ale evoluției învățământului superior, comunitatea academică a USM a încercat o adaptare a programelor de studii la realitățile economice. Programele de studii și curricula disciplinelor, au fost contiu îmbunătățite din perspectiva reflectării competențelor profesionale în finalitățile de studii. În compelexitate a intervenit încă un element important în designul didactic al USM, utilizarea platformelor electronice în procesul de formare profesională. În perioada

respective (2012-2017), au fost elaborate, actualizate, puse în aplicare circa 400 de cursuri universitare în variantă electronică. În acest scop, au fost formate circa 300 de cadre didactice pentru ca să poată conceptualiza, utiliza și evalua prin intermediul platformei Moodle, disciplinele din cadrul programului de studii.

Din cele prezentate deducem că formarea psihopedagogică este determinată de două aspecte definitorii ale activității didactice: a) tendințele evoluției și modernizării învățământului superior, în virtutea cărora formarea pedagogică este axată pe elementele – cheie ale procesului didactic, abordat din perspectivă constructivistă și are, în principiu, un caracter planificat și bine structurat; b) prioritățile USM, care determină activități de formare ad-hoc, cu implicarea diverselor grupuri – țintă, cu o tematică diversă, mai puțin standardizată, ajustată la nevoile de formare a cadrelor didactice, realizată printr-o diversitate a formelor de instruire.

3.2. Analiza resurselor umane ale USM din perspectiva pregătirii psihopedagogice

La moment pregătirea psihopedagogică a cadrelor științifico – didactice care sunt angajate la USM este diferită și poate fi convențional clasificată în trei categorii. Este o legătură directă între vârsta angajatului, timpul angajării și nivelul și forma de pregătire psihopedagogică.

- a) Cadre didactice care și-au început activitatea înaintea anilor 90 și au obținut grad științific și titlu științifico – didactic până în anul 2011;
- b) Cadre didactice care au început activitatea în anii 90 și au obținut gradul și titlul științifico-didactic până în 2011;
- c) Cadre didactice care au început activitatea în anii 90, sau mai târziu și în anul 2011 nu aveau grad științific și titlu didactico – științific.

Parcursul dezvoltării profesionale a acestor trei categorii, trei generații de cadre didactice, s-a configurat în mod diferit sub aspectul achizițiilor psihopedagogice, în dependență de contextul și condițiile de activitate profesională.

Prima categorie de cadre didactice și-a format competențele de predare, preponderent prin imitarea modelului predecesorilor. Achiziționarea unor cunoștințe și abilități, a avut mai degrabă un caracter contextual decât unul normativ. Noua abordare curriculară, axată pe finalități de studii, au cunoscut-o preponderent implicit prin modernizarea curriculumului la disciplină, care a generat o serie de modificări a strategiei de predare – învățare-evaluare. În același timp au beneficiat de seminare metodice organizate în cadrul universității, prin intermediul cărora au fost promovate noile idei curriculare.

A doua categorie de angajați, cei care au devenit cadre didactice în anii 90, sau mai ales la începutul anilor 2000, au achiziționat competențe psihopedagogice de pe poziția profesională de

tânăr specialist. Formarea didactică a avut pentru această categorie de angajați un caracter organizat, subordonat principiilor de bază ale instruirii, prin oferirea unor formări organizate conform logicii interne ale științelor educației și orientate spre formarea sistemică a abilităților de activitate în sala de curs. Strategia de formare a competențelor psihopedagogice a fost determinată de strategia de dezvoltare a personalului didactic din cadrul USM și a rezultat din nevoia de dezvoltare a resurselor umane. Sub raport normativ, la nivel de sistem, nu a existat un mecanism de monitorizare și impunere/obligativitate a formării competențelor psihopedagogice.

Categoria a treia de angajați, și-a format competențele psihopedagogice atât sub influența cadrului normativ existent, cât și sub influența strategiei de dezvoltare a personalului didactic la nivel universitar/ instituțional. Această categorie de angajați sunt antrenați în activitățile formative după un program prestabilit și au obligația de a-și forma competențele psihopedagogice necesare funcțiilor pe care le exercită.

3.3. Implicații decizionale la nivel instituțional

Ca rezultat al preocupărilor pentru calitatea formării profesionale și organizarea corectă a procesului didactic în corespundere cu noile tendințe, USM promovează o politică de dezvoltare a competențelor psihopedagogice la nivel instituțional.

Strategiile de dezvoltare a universității conțin stipulări orientate spre formarea și consolidarea competențelor profesionale a cadrelor didactice, iar prezența consecventă a acestor preocupări, sunt o dovadă a priorităților Universității.

- *Planul de dezvoltare strategică a Universității de stat din Moldova în anii 2002 – 2007*, aprobat prin decizia Senatului, proces verbal nr. 8 din 26 martie 2002.

Conform acestui document strategic, una dintre activitățile prioritare era:

Dezvoltarea curriculară și consolidarea calității instruirii universitare, ce urma să se axeze pe activități concrete precum:

- Racordarea continuă a curriculumului universitar la standardele europene
- Elaborarea standardelor academice și educaționale în coordonatele celor europene și internațională
- Implementarea în volum deplin a sistemului de credite academice
- Aplicarea tehnologiilor informaționale în procesul de educație universitară

- *Planul strategic de dezvoltare a Universității de Stat din Moldova pentru anii 2009 – 2014*, aprobat prin decizia Senatului nr. 5 din 23 decembrie, evidențiază activitatea rectoratului USM axat pe cinci principii fundamentale, primul dintre care este *Asigurarea creativității și calității în educație*, care urma a fi realizat prin:

- Modernizarea și asigurarea calității învățământului universitar

✚ Utilizarea tehnologiilor moderne de predare-învățare-evaluare (inclusiv platformele electronice)

✚ Consolidarea concepției evaluării finalităților educaționale

□ Dezvoltarea competențelor profesionale ale angajaților USM, transformarea acestora în agenți ai schimbării și sporirii calității procesului educațional

✚ Crearea condițiilor de dezvoltare profesională

✚ Instruirea structurilor universitare de formare continuă

✚ Formarea profesională continuă în dependență de necesități

Prin *Planul Strategic* (2009-2014), Universitatea de Stat din Moldova, proiecta anumite acțiuni pentru o perioadă de cinci ani, care îi permitea realizarea unui dintre obiectivele strategice de bază: Transformarea angajaților USM în agenți ai schimbării, sporirii calității procesului educațional, prin investirea în dezvoltarea competențelor profesionale.

- *Planul Strategic* 2016-2020, aprobat prin decizia Senatului nr. 4 din 22 decembrie 2015, prevedea câteva priorități ale dezvoltării strategice, prima fiind formulată prin obiectivul strategic: Dezvoltarea și consolidarea calității ofertei educaționale, care urma a fi materializat prin acțiuni strategice: Asigurarea procesului de formare profesională cu cadre științifico-didactice de înaltă competență prin formare continuă.

În scopul menținerii unui nivel înalt de calitate, USM a elaborat *Strategia Politicilor de Personal la Universitatea de Stat din Moldova*, aprobată de către Senat, prin proces verbal nr. 623 din 28 martie 2014. În punctul 3. Misiunea și scopul personalului USM, se stipulează: Personalul USM are drept scop asigurarea unei dezvoltări dinamice profesionale calitative proprii prin intermediul elaborării, consolidării, amplificării și promovării ideilor, teoriilor, concepțiilor științifice moderne contribuind astfel la formarea unei colectivități universitare elitiste care asigură dinamica USM.

În punctul 8. Obiectivele strategice de dezvoltare a personalului USM; obiectiv strategic II Eficientizarea mecanismelor de motivare a personalului USM: Va asigura un echilibru între motivația individuală și performanța efectivă colectivă pentru crearea unor condiții ce ar corela interesele personale cu cele universitare. Direcționate spre obținerea de rezultate cât mai eficiente în domeniul didactic și de cercetare.

Prevederile strategice USM, privind direcțiile și obiectivele de dezvoltare, au devenit reper conceptual al managementului USM la toate nivelurile și principii directorii de activitate a comunității universitare. Un element al culturii organizaționale a USM sunt ședințele Consiliului de Administrație și a Senatului, la început de an academic, în cadrul cărora se pun în dezbatere și

se iau decizii, privind prioritățile anului academic în curs. Analizând deciziile din ultimii ani de activitate a USM, constatăm că:

a) În anul academic 2014-2015, primele două priorități erau într-o relație interdependentă și se refereau la: menținerea și sporirea procesului didactic și promovarea unei politici eficiente de personal;

b) În anul academic 2015-2016, prima prioritate devine politica de personal, care urma să se axeze pe formarea continuă a competențelor profesionale, ca răspuns la necesitățile beneficiarilor;

c) În anul academic 2016-2017, politica de personal este a doua prioritate;

d) În anul academic 2017-2018, politica de personal devine din nou prima prioritate a universității, stipulându-se necesitatea prezenței unei strategii clare de dezvoltare profesională, la nivel de facultate/departament.

Pornind de la faptul că dimensiunea metodică și tehnologică a activității profesorului universitar a devenit în ultimele decenii una de actualitate, dezvoltarea competențelor profesionale ale cadrelor didactice din USM, se axează prioritar pe pregătirea psihopedagogică.

3.4. Strategii de formare a competențelor profesionale

a) Direcții de formare profesională a profesorilor USM

Conținutul formării profesionale a profesorilor din USM este determinat de competențele pe care trebuie să le dețină pentru a realiza un învățământ superior de calitate. Sistemul de competențe ale unui profesor universitar, pot fi divizate convențional în trei categorii:

- Competențe generale;
- Competențe de specialitate;
- Competențe psihopedagogice.

Competențele generale, cele – cheie, care asigură dezvoltarea personalității în sens personal și profesional, sunt dictate de cerințele timpului și la moment putem menționa competențele de comunicare într-o limbă străină (prioritar engleza); competențele digitale; competențele de comunicare și inter relaționare. Nivelul acestor competențe influențează în mod direct calitatea funcționării unui mediu universitar. În condițiile actuale, contribuie la organizarea procesului didactic într-o limbă străină, fapt care ridică nivelul de atractivitate a studiilor în universitate și oferă absolvenților șanse sporite de angajare. Cunoașterea limbilor străine creează condiții favorabile internaționalizării, fapt care permite universității să fie vizibilă pe plan internațional și să-și fortifice posibilitățile de cercetare.

Competențele digitale, facilitatea comunicarea cu beneficiarii. Face posibilă diversificarea modalităților de instruire, inclusiv și prin utilizarea platformelor electronice. Competențele de comunicare și interrelaționare, generează un mediu favorabil formării profesionale și menținerea unui climat academic veritabil. USM încurajează formarea și consolidarea acestor competențe, prin prevederile normative, elaborate la nivel instituțional și prin acțiunile întreprinse în vederea motivării profesorilor pentru activități de formare.

Prin Regulamentul instituțional cu privire la normarea activității științifico – didactice, adoptat la 27.06.2016, USM prevede coeficientul 2, pentru activitățile didactice realizate în limba străină.

Prin decizia Senatului, profesorii din universitatea beneficiază de cursuri de limbă engleză, în scopul predării disciplinelor în această limbă. Începând cu anul 2011, a fost creat Centrul E-Learning, un centru de instruire și consultanță, oferită gratis profesorilor și studenților în scopul utilizării Platformei Moodle în formarea profesională.

Competențele de specialitate se formează prioritar în cadrul facultăților și departamentelor de specialitate. În acest sens sunt utilizate activitățile cu caracter științific, precum: conferințele științifice ale profesorilor și studenților; susținerea revistelor științifice de profil, în care sunt prezentate bunele practici în domeniu și realizările cadrelor didactice; seminarele științifice de profil; sesiunile de susținere a tezelor de doctor, doctor habilitat; mesele rotunde cu specialiști invitați de paste hotare; activități realizate în cadrul proiectelor naționale și internaționale, școli de vară/ iarnă pentru tinerii specialiști. Această diversitate de activități contribuie la informarea despre noutățile din domeniu, la preluarea bunelor practici, la însușirea tehnologiilor de specialitate.

În ultimii ani profesorii USM beneficiază de o modalitate eficientă de formare profesională, cum sunt mobilitățile de predare și cercetare, oferite de diverse programe: Erasmus+, AUF, Jean Monet, etc.

b) Modalități și conținuturi de formarea psihopedagogică a personalului USM

Formarea psihopedagogică în cadrul USM, are la bază câteva considerente strategice: a) formarea masei critice de angajați care să accepte schimbarea și să promoveze noile idei. În acest scop, în cadrul USM formările au fost axate preponderent pe două categorii de angajați din segmentul managementului de mijloc: șefi de catedră și decani ai facultăților; b) profesionalizarea angajaților USM, în sens de formare și dezvoltare a competențelor pedagogice, prin completarea personalului cu persoane deținătoare a competențelor psihopedagogice. În acest scop sunt instruiți masteranzii care doresc în viitor să facă o carieră universitară; c) valorificarea gradului de

deschidere și receptivitate a tinerilor cadre didactice, prin implicarea în stagii de formare a tinerilor specialiști.

Șefii de departament (după caz și decanii), sunt formați preponderent prin ședințe de lucru, care se organizează, de obicei la început de an de studii și la sfârșit de semestru. În cadrul acestor ședințe se abordează o problemă ce ține de organizarea procesului de studii, sunt prezentate reperele pedagogice și determinate modalitățile de acțiune la nivel de catedră. O altă modalitate de formare pedagogică sunt seminarele metodice, tematica cărora este influențată de prioritățile USM, dar și de nevoile de formare a personalului formulare de finalități; elaborare de sarcini pentru testele în formă electronică; monitorizarea lucrului individual, etc. Aceste activități sunt colective, realizate prin metode interactive, tip training. O modalitate specifică de formare a șefilor de departament, privind aspectul pedagogic, sunt vizitele de monitorizare a catedrelor, la început de an de studii, când angajații Secției managementul calității, analizează și evaluează calitatea pachetelor curriculare a programelor de studii și fiecare șef de departament este evaluat și implicit consultat, privind aspectul pedagogic al activității sale în cadrul departamentului.

O altă categorie de angajați implicați în formarea competențelor psihopedagogice, sunt tinerii specialiști. Începând cu anul 2004 până în 2010, tinerii specialiști cei angajați în cadrul USM cu o durată mai mică de 3 ani), erau implicați în formarea psihopedagogică în perioada vacanței de iarnă și primăvară a studenților. Trainingurile de 2-3 zile includeau tematica:

1. Comunicarea didactică: stiluri de comunicare, modalități de prevenire și depășire a conflictelor;
2. Proiectarea în învățământul superior: modalități de organizare a cursului universitar și seminarului universitar din perspectiva particularităților domeniului de studii;
3. Metode și tehnici interactive de predare (adaptate la domeniul de formare profesională);
4. Evaluarea randamentului academic: funcțiile și tipurile de evaluare;
5. Elaborarea testelor (construcția testului; formularea sarcinilor de divers nivel de complexitate).

Conform prevederilor Codului Educației (2014), tinerii specialiști și noii angajați, care nu au formare psihopedagogică sunt implicați într-un program de forma re de 60 de credite. Aceste module integral sau parțial pot fi solicitate de către orice angajat.

1. Modulul PSIHLOGIE – 9 credite

Nr. d/o	Unități de conținut	
1.	Dezvoltarea personală a cadrului didactic universitar / Probleme ale adaptării psihologice în școala superioară.	
2.	Relația profesor / student: dimensiunile conștient / inconștient / Impactul stilului cognitiv asupra practicilor educative.	
3.	Strategii de persuasiune în mediul universitar / Comunicarea nonverbală - factor de eficientizare a activității didactice.	
4.	Managementul stresului în relația profesor / student / Gestiunea conflictelor în instituțiile de învățământ.	
5.	Metode și tehnici de evaluare psihologică în mediul universitar.	
6.	Dimensiuni ale evaluării cadrului didactic universitar.	
7.	Evaluarea psihologică în mediul universitar.	
8.	Aspecte psihologice ale comunicării didactice.	
9.	Stiluri de învățare la studenți.	
10.	Dezvoltarea gândirii critice și a creativității în școala superioară.	
11.	Motivația învățării la studenți: aspecte teoretice și practice.	
	Număr total de ore	
	Forma de evaluare	Portofoliu

2. Modulul PEDAGOGIE – 9 credite

Nr. d/o	Unități de conținut	
1.	Pedagogia universitară în contextul reformei curriculare.	
2.	Politici educaționale în învățământul superior.	
3.	Teorii și paradigme în învățământul superior.	
4.	Elaborarea documentelor normativ-reglatorii. Structura pachetului curricular. Implicații practice ale profesorului universitar.	
5.	Curriculumul universitar centrat pe competențe și raportat la cadrul calificărilor: formularea finalităților de studii la disciplină în baza sistemului de competențe profesionale.	
6.	Tehnologii și strategii didactice în învățământul superior: adaptare la particularitățile programului de studii.	
7.	Comunicarea didactică.	
8.	Procesul didactic centrat pe student: modalități de realizare.	
9.	Învățarea individuală și autoinstruirea.	
10.	Proiectarea didactică în cadrul universitar: curs, seminar, laborator.	

11.	Evaluarea rezultatelor academice ale studenților.	
	Număr total de ore	
	Forma de evaluare	Portofoliu

3. Modulul DIDACTICA UNIVERSITARĂ – 9 credite

Nr. d/o	Unități de conținut	
1.	Particularitățile predării disciplinei / cursului.	
2.	Formularea finalităților de studii.	
3.	Proiectarea curriculumului disciplinar.	
4.	Organizarea activității didactice: tipul și structura diferitor forme de organizare.	
5.	Metodologia monitorizării lucrului individual al studenților.	
6.	Elaborarea testelor.	
7.	Utilizarea Platformei Moodle în procesul de instruire în cadrul universitar.	
	Număr total de ore	
	Forma de evaluare	Portofoliu

Pe lângă tematica de bază, beneficiarii pot solicita abordarea unor aspecte ale problemelor abordate.

4. Utilizarea platformelor electronice în învățământul la distanță 3 credite

5. Portofoliul activității practice 30 de credite

Odată cu aderarea RM la Procesul Bologna și instituirea unui învățământ superior bazat pe cicluri, USM a valorificat această concepție pentru formarea psihopedagogică. Începând cu 2005, în cadrul studiilor de master, opțional, din perspectiva constituirii unei cariere universitare, studenții pot alege modulul psihopedagogic, de 5 și respectiv 10 credite ECTS. Volumul modulului de formare este influențat de pregătirea psihopedagogică a masterandului: cei care în cadrul studiilor de licență au realizat o formare psihopedagogică, parcurg un modul de 5 credite; cei care nu au beneficiat de formare psihopedagogică, realizează un modul de 10 credite ECTS. Disciplinele Psihologia învățământului superior, Pedagogia universitară și Didactica universitară, sunt cursuri opționale, oferite, din contul universității în semestrele II și III ale studiilor de master.

Psihologia învățământului superior, se axează pe următoarea tematică:

Nr. d/o	Unități de conținut
1.	Fundamente conceptuale ale psihologiei universitare
2.	Specificul dezvoltării cognitive în procesul studiului universitar
3.	Sistem de personalitate. Personalitatea studentului – factor important în studiul universitar
4.	Aspecte psihologice ale comunicării în școala superioară

Pedagogia Universitară abordează următoarele probleme

Nr. d/o	Tematica
1.	Statutul și obiectul pedagogiei universitare. Pedagogia universitară în contextul științelor educației.
2.	Sistemul de învățământ superior din Republica Moldova în contextul Procesului de la Bologna. Aspecte ale reformei învățământului superior.
3.	Universitatea: sensuri ale conceptului de universitate. Abordări retrospective actuale și prospective.
4.	Curriculum-ul universitar: abordări conceptuale și metodologice.
5.	Cadrul calificărilor.
6.	Conținutul instruirii și produsele curriculare.
7.	Forme de organizare a procesului de învățământ, tehnologii pedagogice și investigaționale.
8.	Proiectarea didactică în învățământul superior.
9.	Strategii de evaluare a rezultatelor academice.
10.	Managementul universitar și managementul calității.
11.	Dezvoltarea profesională a cadrului didactic universitar: funcții, competențe, statutul social.
12.	Studenții: autogestiunea, participarea, autoevaluarea, ghidarea în carieră: activitatea autonomă.
13.	Comunicarea, comunicarea didactică și interculturală.
14.	Finalitățile educației și piața muncii.

Didactica Universitară

Nr. d/o	Tematica
1.	Didactica învățământului universitar. Repere teoretice.
2.	Finalitățile formării profesionale inițiale. Nomenclatorul domeniilor de formare profesională. CNC.
3.	Particularitățile Curriculum-ul universitar: conținutul și produsele curriculare.

4.	Curriculum-ul universitar: forme de organizare a procesului de învățămînt, tehnologii pedagogice și investigaționale.
5.	Curriculum-ul universitar: strategii de evaluare a rezultatelor academice.
6.	Proiectarea didactică în învățămîntul superior.

3.5. *Structuri universitare implicate în formarea competențelor pedagogice*

În procesul de formare a competențelor psihopedagogice sunt implicate câteva structuri / subdiviziuni ale USM:

1. Departamentul Psihologie și Științe ale Educației. Aceste departamente constituie nucleul conceptual al activităților pedagogice. Profesorii, specialiști în domeniu, au drept responsabilitate realizarea programului la masterat, dar sunt implicați și în calitate de formatori în cadrul modulelor de formare a tinerilor specialiști, a noilor angajați. Cadrele didactice ale acestor departamente sunt grupul de formatori pentru seminarele de formare profesională în aspecte conceptuale privind elaborare/modernizare de curriculum; formulare de finalități la disciplinele de studiu; elaborarea testelor pentru examene; organizarea lucrului individual.

2. Secția Formare Continuă. Această subdiviziune. Are responsabilitatea directă de a organiza stagiile de formare psihopedagogică a tinerilor specialiști și noilor angajați, precum și rezolvarea aspectelor logistice a formării continue altor categorii de beneficiari.

3. Secția Managementul Calității, Dezvoltare Curriculară și Evaluare. Această subdiviziune are drept scop promovarea schimbării în domeniul curricular și implicit formarea pedagogică a angajaților din perspectiva acestor probleme. Angajații acestei subdiviziuni programează stagiile de formare/ seminarele metodice. Monitorizează implementarea elementelor inovative și evaluează rezultatele.

4. Consiliul Calității, în care sunt încadrați șefii Comisiilor de Asigurare a Calității din cadrul facultăților. Aceștia promovează reperele pedagogice ale procesului de formare profesională în cadrul facultăților, se implică în dezvoltarea competențelor psihopedagogice, prin recenzarea și aprecierea lucrărilor metodice, asistărilor la ore, evaluării testelor pentru examene, etc.

5. Departamentele de specialitate, care în baza Planului anual de activitate, determină problemele și prioritățile de formare a competențelor psihopedagogice, în corelație cu prioritățile curriculare ale universității. Formarea profesională în cadrul departamentelor de specialitate se produce prin seminare metodice organizate de către membrii departamentului cu scopul diseminării bunelor practici, sau cu implicarea specialiștilor din cadrul structurilor universitare.

3.6. *Condiții fizice de formare a competențelor profesionale*

USM oferă angajaților săi condiții favorabile de formare profesională continuă. Pe lângă centrele și subdiviziunile specializate în formarea și dezvoltarea profesională precum: Secția Formare Continuă, Secția Managementul Calității, profesorii universitari, au ocazia să beneficieze de Centrul de Ghidare în Carieră; Centrul de Consiliere Psihologică; Sala de lectură care asigură beneficiarii cu computere și conectare internet. Acces gratuit la baze de date SCOPUS și altele ce permit informarea din surse de ultimă oră. Utilizarea laboratoarelor de studiu a limbilor străine, care sunt echipate cu sourturi specializate. Utilizarea laboratoarelor din domeniul tehnologiilor informaționale.

CONCLUZII

Formarea pedagogică a cadrelor didactice universitare, este parte integrantă a formării și dezvoltării profesionale. Particularitățile de evoluție în carieră a unui universitar impun necesitatea achiziționării unor cunoștințe din domeniul științelor educației, psihologiei și didacticii, în virtutea activității și funcțiilor de serviciu: conceptualizarea unei discipline, proiectarea curriculară, elaborarea suportului metodic pentru studenți, elaborarea și aplicarea instrumentelor de evaluare.

De-a lungul evoluției universităților a existat o anumită corelație dintre a aspectul pregătirii de specialitate, care asigura predarea conținutului unui domeniu de formare profesională (*Ce conținut transmit discipolilor*) și aspectul tehnologic/ psihopedagogic (*Cum organizez, realizez și evaluez procesul de formare profesională*). Aspectul conținutal era consolidat inclusiv și prin componenta de cercetare a profesorului. Aspectul pedagogic, într-o accepție tradițională a dezvoltării carierei universitare, era dezvoltat preponderent, implicit, prin preluare de modele și valorificarea experienței mediului universitar.

Corelația dintre competențele de specialitate și cele pedagogice a suferit o schimbare radicală în contextul schimbării paradigmei educației și ca urmare - a schimbării concepției învățământul superior. Noua abordare curriculară a impus sistemul de învățământ superior din Republica Moldova și instituțiile (în cazul nostru Universitatea de Stat din Moldova), să elaboreze o nouă viziune asupra calității învățământului, politicii de personal și formării psihopedagogice.

Formarea pedagogică s-a deplasat de pe pozițiile unei educații informale, realizate implicit de către mediul universitar (nu negăm și prezența formală și non - formală, dar într-o proporție mai mică), pe pozițiile unei educații formale, context în care angajații universității, indiferent de nivelul performanței științifice și funcțiile didactice, au fost puși în situația de a învăța concepte pedagogice prin prisma noilor abordări.

Realitatea actuală demonstrează faptul că, la moment, doar buna cunoaștere a unui domeniu nu este suficientă pentru realizarea unui proces didactic eficient în situația masificării învățământului superior, diversității de pregătire a studenților, diversității motivației, relațiilor complexe și deseori incerte dintre universitate și piața muncii.

Din aceste considerente, dezvoltarea profesională a cadrelor didactice din USM, în ultimii ani, este centrată preponderent pe formarea pedagogică. Nu este neglijat nici aspectul conținutului de specialitate, dar acesta a devenit o preocupare a segmentului cercetării.

Pentru a dezvolta și menține atitudinea pozitivă față de schimbare, a asigura prezența masei critice pentru modernizarea învățământului superior, USM oferă o diversitate largă de modalități de formare pedagogică, care cuprind diverse categorii de angajați. Conceptualizarea și aspectul logistic, este asigurat de către subdiviziunile specializate ale universității.

Analiza perspectivelor de dezvoltare a învățământului superior și bunele practici ale universităților cu renume, demonstrează faptul că trăind într-o perioadă a consumului, consumul de educație se produce conform unor particularități definitorii ale epocii. Pragmatismul consumatorului de educație, imposibilitatea beneficiarului serviciilor educaționale de a «aștepta» definitivarea formării specialistului, impune valorificarea oprimă a dimensiunii tehnologiei didactice în scopul atingerii finalităților de formare profesională. În această situație, formarea și dezvoltarea continuă a competențelor pedagogice a profesorului universitar, devine un imperative.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

Acte normative

1. Codul Educației al Republicii Moldova, <http://lex.justice.md>
2. Plan-cadru Planul – cadru pentru studii superioare, <http://usm.md/wp-content/uploads/2013/02/Plan%20cadru%202011.pdf>

Lucrări de referință

1. Coombs Ph. La crise mondiale de l'éducation. Bruxelles: De Boeck Université, 1989
2. Faure E. A învăța să fii. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1974
3. Delors J. Comoara lăuntrică. Raportul către UNESCO al Comisiei Internaționale pentru Educație în secolul XXI. București: Polirom, 2000
4. Eugen Noveanu, Constructivismul în Educație, 2005
5. http://www.upt.ro/pdf/calitate/Proces_Bologna_Conventiei_Declaratii_Communicate.pdf
6. <http://www.magna-charta.org/magna-charta-universitatum>